

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt: XXXII

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt: XXXII

Bu dergide yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Osmanlı Yönetimi Döneminde Tunus ve Cezâyir'in Eğitim ve Kültür Tarihine Genel Bir Bakış</i>	1
Hamadi SAMMOUD, <i>Kuzey Afrika'da Şarklı Bir Müfessir: Yahya ibn Sellâm (742-815) Çev. Prof. Salih AKDEMİR</i>	23
Jean - Marie COTTERET, <i>Siyasi İletişim, Çev. Prof. Dr. Hayrani ALTIŞTAŞ</i>	37
<i>Dâvûd-ı Kayserî, Şerhu Kasideti'l-Mimiyye Li Dâvûdi'l Neşir ve Önsöz</i> Doç. Dr. Mehmet BAYRAKTAR	53
Doç. Dr. Hasan ONAT <i>Şii İmâmet Nazariyesi</i>	89
Doç. Dr. Mücteba UĞUR <i>Cerh ve Ta'dil İlmi Yönünden Sahihu'l Buhâri Ravileri</i>	111
Doç. Dr. Münir ATALAR <i>Harameyn'e Denizden Surre Gönderilmesi</i>	121
Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKKUŞ <i>Dini Edebiyatımızda Regâûbiyye ve Salâhi'nin Matla'u'l-Fecr'i</i>	129
Yrd. Doç. Dr. Halis ALBAYRAK <i>Mübhemâtu'l-Kur'ân İlmi ve Kur'ân Tefsirindeki Yeri</i>	155
Dr. Kâmil ÇAKIN <i>Buhari'nin Mürcie ile İman Konusunda Tartışması</i>	183
Prof. Dr. Talat KOÇYİĞİT I. <i>Goldziher'in Hadisle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlili ve Tenkidi, Arapça'ya Çev. Ar. Gör. Ahmet Nedim SERİNSU</i>	199
Prof. Dr. Salih AKDEMİR <i>Kitap Tanıtımı</i>	217
Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU <i>Müslümanların Hıristiyanlığa Bakış Açıkları</i>	221
<i>Fakültemiz Öğretim Üyelerinin Gezi ve Seminer intibaları:</i>	
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Roma'da İlahiyat Eğitiminde İşbirliği Semineri</i>	233

KİTAP TANITIMI

Doç. Dr. Mevlüt GÜNGÖR, *Cassâs* (ö. 371/981) ve *Ahkâmü'l-Kur'ân'ı*, Ankara, 1989, 1989, XVI × 240 s. Doktora tezi.

Allah katında geçerli tek din İslâm'dır¹. Bütün Allah elçileri hep aynı dîni tebliğ etmişlerdir. Allah elçileri birbirlerini doğrulamak için gönderilmişlerdir. Bu dînin kaynağı vahiydir. Dînin kaynağı bir ve aynı olunca, konusunun da aynı olması şaşırtıcı bir husus olmasa gerekir. Târih boyunca bütün Allah elçilerinin bildirdikleri dînin konusunu hep "Tevhîd" oluşturmuştur. Tevhîd, nasslarda ifâdesini bulan ilâhî irâdenin yeryüzünde hâkim kılınmasıdır. Zîra İslâm dîni, bir çok kimsenin yanlış olarak ileri sürdüğünün aksine, sâdece Âhiret'le ilgilenen bir din değildir. O, aynı zamanda, bu dünya işleriyle de doğrudan ilgilenir ve hatta dünya işlerinin tedvirine Âhiret'ten bile fazla önem verir. Âhiret öncelikle bu dünyâ'da hazırlanacaktır. Zîra Yüce Allah, kullarına, indirdiği vahye göre hükmetmelerini emretmiş ve indirdiği ile hükmetmeyenleri, kâfirler, fâsiklar ve zâlimler olarak tavsif etmiştir².

Ne var ki, insanlar, târih boyunca, hevâ ve heveslerine tâbi olmaları sonucu ilâhî emirlere göre hüküm vermeyi terketmişlerdir. Bunun en son örneğini Hıristiyanlık'ta görüyoruz. Hz. İsâ (a.s.) Tevrât'ı ve peygamberlerin tebliğlerini ortadan kaldırmak için değil, aksine onları uygulamak için geldiğini bildirdiği halde, Hıristiyanlar, Yahudî Pavlus'un yorumuna dayanarak, Hıristiyanlığı sâdece Âhiret'le ilgilenen bir din hâline getirmişlerdir.

Önemine binâen, Hz. İsâ (a.s.)'ın konu ile ilgili sözlerini burada aktarmakta yarar görmekteyiz:

"Sanmayın ki, ben Şeriati (Tevrât'ı) yâhut peygamberleri yıkmaya geldim; ben yıkmaya değil, fakat tamam etmeğe geldim. Çünkü doğrusu size derim: Gök ve yer geçip gitmeden, her şey vaki oluncaya kadar, Şeriatten en küçük bir harf veya bir nokta bile yok olmayacaktır. Bun-

1 3 Âl-i İmrân, 19

2 5 el-Mâide, 44, 45, 47.

dan dolayı bu en küçük emirlerden birini kim bozar ve insanlara öylece öğretirse, göklerin melekûtunda kendisine en küçük denilecektir; ve onları kim yapar ve öğretirse, göklerin melekûtunda kendisine büyük denilecektir"³.

Açıkça görüleceği üzere, Hz. İsa, Şeriatın yâni Tevrât'ın emirlerinin bir harfinin bile, Kıyâmet'e kadar, değişmeyeceğini ve değiştirmeye kalkışanların, Allah'ın katında en küçük ve zelil olacaklarını, buna mukâbil, ilâhî emirlere göre amel edenlerin ve bu emirleri insanlara öğretenlerin ise Allah katında büyük ikbal göreceklarini ifâde etmiştir.

Hal böyle iken, Hristiyan âlimlerinin Pavlus gibi, bir din düşmanının sözüne istinad ederek, şeriatın ilga edildiğini ifâde etmeleri, her şeyden önce ilâh edindikleri Hz. İsa'yı inkâr etmelerinden başka bir şey değildir. Tevrât ve İncil'i uygulamaya koymadıkça, Hristiyanların Hz. İsa'nın adını bile anmaya hakları yoktur. Şurası bir gerçektir ki, Tevrât'ı uygulamadan kaldırdıkları için, Allah katında, ellerindeki İncil gereği, zelil olmaktan kurtulamıyacaklardır.

Biraz önce ifâde ettiğimiz gibi, Allah elçileri birbirlerini doğrulamak için gönderilmişlerdir. Bunun tabii bir sonucu olarak, en son peygamber Hz. Muhammed (a.s.) kendinden önceki peygamberleri ve şeriatlerini doğrulamıştır. Bu yüzden, Tevrât ve İncil'deki bir çok hükmün Kur'an-ı Kerim'de tekrarlandığını görüyoruz.

Kur'an-ı Kerim'le birlikte, İslâm Dini en müttekâmil şekline ulaşmıştır. Kur'an-ı Kerim okunduğunda, açıkça görülür ki, Yüce Allah, din ve dünyâ işlerinin kendi hükümlerine göre düzenlenmesini emretmektedir. Bu bakımdan Kur'an'a göre, din ile dünyâ işlerini birbirinden ayırmak mümkün değildir.

İşte Kur'an-ı Kerim'in ahkâm yönü ilk günlerden itibâren ilim adamlarının özel itinâlarına mazhar olmuştur. Daha ilk asırlardan itibâren ahkâm tefsirlerine ağırlık verildiğini görüyoruz. Tanıtmasını yapacağımız araştırma, bu sahada yazılmış kaynak eserlerden biri olan Cassâs'ın Ahkâmu'l-Kur'an'ını konu almaktadır. Cassâs, H. 305-370 yıllarında yaşamış olan büyük Hanefî âlimlerinden biridir.

Değerli meslektaşım Doç. Dr. Mevlüt Güngör bey, doktora konusu olarak Cassâs'ın Ahkâmu'l-Kur'an'ını ele almış, ciddi ve dirâyetli araştırmalardan sonra tezini pekiyi derece ile 1981 yılında savunmuştur.

³ Matta, 7, 17-19.

Sayın GÜNGÖR, ilim âleminin istifâdesine sunabilmek için eserini 1989 yılında bastırmaıştır.

Uzun ve ciddi bir araştırmanın mahsûlü olan eser, bir giriş, iki ana bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Yazar, *giriş bölümünde*, Cassâs'ın yaşadığı hicri dördüncü asrın siyâsî, içtimâî, iktisâdî ve ilmî durumu ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. *Birinci bölüm*, Cassâs'ın hayâtı, şeyhleri, ilmi, talebeleri ve eserlerine tahsis edilmiştir.

İkinci bölüm ise, tezin ana konusunu teşkil eden Cassâs'ın Ahkâmu'l-Kur'ân'ının detaylı tetkikine ayrılmıştır. İkinci bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. *Birinci kısımda*, araştırmacı, Ahkâmu'l-Kur'ân'ın Tefsir, Hadis, Fıkıh, Dil ve Târih konusundaki kaynaklarını tesbit etmiş ve bu kaynakları yeterli bir şekilde tanıtmıştır. Kaynakların tesbiti ve tanıtılması ilmî sonuçlara ulaşılması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. *İkinci kısımda* Sayın GÜNGÖR, Ahkâmu'l-Kur'ân'ı rivâyet açısından detaylı bir şekilde incelemiş ve konuyu iyice açıklığa kavuşturmak için de yeterli, bol örnekler sunmuştur. *Üçüncü kısım ise*, Ahkâmu'l-Kur'ân'ın dirâyet nokta-i nazarından tetkikine ayrılmıştır. Araştırmacı bu kısımda, Ahkâmu'l-Kur'ân'ın Usûlü Hadis, Usûlü Fıkıh, Fıkıh, Kelâm, Lügat ve Belâgat yönleri üzerinde tafsilâtlı bir şekilde durmuş ve müfessirin bu konulardaki özgün görüşlerini örneklerle sunmuştur.

Yazar, tefsirin fikhî yönünü incelerken Cassâs'ın kendi mezhebine diğer mezheplere ve fakihlere karşı tutumuna dâir de değerli bilgiler sunmuştur. Yine, ilmî bir metodun gereği olarak, Cassâs'a yöneltilen eleştirilere de geniş bir yer ayırmayı ihmâl etmemiştir.

Sonuç bölümünde araştırmacı, ulaştığı ilmî sonuçları sunmuştur. Nihâyet araştırmaya, ciddi bir şekilde hazırlanmış bibliyografya ve indeksler ile sona ermektedir.

Güzel bir baskı hâlinde ilim dünyâsına sunulan bu eser, bu sahada çalışanlara kaynak olacak niteliktedir. Bu bakımdan, değerli meslektaşım, Doç. Dr. Mevlüt GÜNGÖR beyi, bu değerli çalışmasından dolayı tebrik eder, başarılar diler ve ilim dünyâsına daha nice ilmî eserler sunmasını Cenâb-ı Mevlâ'dan niyaz ederiz.

Prof. Dr. Salih AKDEMİR

A. Ü. İlahiyat Fakültesi

Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi